

اداره مرکزی :

آنقره‌ده، معاشر اساتیز جاده‌سته آنقره
باب‌عالی جاده‌سته رسملی برخیه

استابول بورزی :
استابول‌ده، اداره خانه‌سی داخله‌کی داشه
تلפון : ۳۵۷

حيات

همایه دائمی همایه دائمی راهها هرچه همایه دائمی !...
نیچه -

نسخه‌ی هجره ۱۰ غرومه .
سته‌لکی پوسته ایله ۵ لیرا .
(اجنبی ملکتی اینجین ۵ دولاًر) .

آبونه واعلان ایشلری اینجین استانبول بورزوسته
مراجعة ایندیایر .
یازی ایشلرینک هرجی آنقره هرگزیدر .

۹ نجی جلد

آنقره، ۱۶ کانون اول، ۱۹۲۶

صایی : ۳

آراسنده «علم» عنوانه لیاقت‌پیدا ایتش انسانلر
کورمه‌یورز. صنایع اقلاق تکنیک آداملرینک
اثریدر؛ کوتاه بیر غار، زاقارلر، واقار، سته فه نسوانلر،
فولتونلر، هوئینی لر، مورسلر هپ سادجه
تکنیسیه‌یارلری ... لا کن بونلرک ته کنیک
معلوماتلری غالیه و طوریچه‌لی لردن، قوپرینیک،
نیوتون و لاووازیه‌لره قادر معظم بر علم هیئتک
صرف علمی ماهیتده کشفلرینه استنادایدیسیوردی.
بزم اقلاق‌بزد عالمک و فلسفة‌نک قوتی
بر تأثیری اولمادیغی فرض ایتمک تورکلری جهانی
یوروتون فکرلردن بی خبر عد ایتمک کیبی غرب
بر دوشونجه اولور. بعضًا «علم» نامه اورتایه
سورولن مطالعه‌لر بزی شاشیر تمامالی در. کیت
وحتی کیفت اعتباریله نه قادر دکرلی اولورسه
اویsson معلومات صاحبی اولمک انسانی علم صاحبی
ایده‌هز، معلومات براز فلسفه‌له شمه‌دکه، یعنی
تفکر، اراده‌یه، فعله، قیصاجه سیرت و سیجه‌یه
نافذ اولمادیقه «علم» حانی آلاماز. عالمک
و معلوماتک اخلاقی قیمتی بو خصوصیتده مند بحدر.
علمک کندیلرینه اشیا و حادثه‌لری کورمک
اعتبادی ویره‌هه‌مش اولانلرک، تفکرلرنه
دورغون و قاس قاتی قیمت قسط‌سالرینه منقاد
بر اسیر حالتده بولوتانلرک حکم و مطالعه‌لری
علمک نسبت ایتمک علمه‌قارشی حرمت‌زک اولور.
دیکر طرفدن علمی، حیاتدن آییارق حیاتک
حاده‌لری قارشیسته اونی ساده‌جه بر ضبط
کاتجی موقعنده کورمکده اقلاق‌بک فلسفی قیمتی
انکاره‌واریر. بزنطن ایدیسیورز که حیات و اقلاق
ایله عالمک مناسبتی دوشونورکن بو افراط
و تفریط‌لردن توپ ایده‌رک حاده‌لر داهما معتدل
بر نظرله باقایه امکان وارد، و آنچاق بوصورله
دها سالم بر حکمه ایریشیله‌بیلیر.

عنی

اکتوتلی قاصیر‌غالره بکسر؛ لا کن بوتون مشابه
بوقداردر. سیلار و فورطنه‌لر شورسز، اقلاق‌بک
ایسه باشمند صوکنه قادر شورلودر. هر
اقلاق‌بک برقوق مامله‌لری وارد، فقط بوتون
بونلرک اینجنه‌اکتوتلی عامل شبهه‌سزک بشتری
اولاندر. موفق اولان اقلاق‌بک قوتی رهبرلرک
عاملیتی ایله حرکته کایر و رهبرلرک روخته
تکاف ایدن معشری شور و وارد ایله هدفه
دوغر و کیدر. عظیم بر بشر کتله‌سته یکی بر
استقامت وین اقلاق‌بک رهبرلرینک علم‌سز حرکت
ایتمه‌لرینه امکان وارمیدر؟ اکر علم، بشرک سابق
تجربه‌لرینک محصله‌سی ایسه بونابر آن بیله‌احمال
ویریله‌هز. بیویک بربشر کتله‌سته یکی بر استقامت،
یکی بر حرکت ویره‌بیلک اینجین فردی و معشری
روحیات، اقتصاد و اجتماعیات حتی جوغرافیا
و تاریخ معلوماتندن (توصیف ماهیتده بیله
اویسه) استغایه‌امکان یوقدر. اقلاق‌بکی حاضر لایان
عامله‌لر آراسنده فکری ماهیتده اولانلرک قیمتی
استصغر ایتمک نقاداریا کاش اولورسه، اقلاق‌بکی،
خیزی و استقامتی منحصر آلان
شورسز بر هیجان عد ایتمکده اوقدار خطالی
اولور. اقلاق‌بک ده ایمانک روله بیله لیاقتندن
فضله‌موقع ویرمک دوغر و دکادر. ایمان ساده‌جه
بیلکی به هیجان و حرکت وین، بیلکی ایله روح
آراسنده صمیمی بر علاقه تولید ایدن عنصر در.
نسبةً ضعیف بر بیلکی به ایمان بر نوع قناعت
ماهیتی قازاندیر ایبلیر، لا کن بیلکی اولمادیقه
یا کن ایمان انسانی موقيته کوتوره‌هز، کوتورسه
بیله تصادف اولور.

صوکرا «علم» مفهومی ده لا یهیه تعین
ایمه‌من لازم‌در. بشرک اک عظیم اقلاق‌بکی،
صنایع اقلاقی، وجوده کتیرن عامل علم دکلیدی؟
حالبک بو عظیم اقلاقی «فعلاً» تحقق ایدیر فلر

صهاجمی

علم و انقلاب

صوکزمانلرده مطبوعاتزده علم ایله اقلاق‌بک
مناسبی موضوعه دائر بعض فکرلره تصادف
ایدیلیور. مثلا دینیورک «انقلاب علمه قارشی
حرمتکاردر. لا کن علمده انقلاب قارشیسته
وضعیتی تعین ایمه‌لیدر. اقلاق‌بک علمک قاعده
لریته، دستورلرینه اویق مجبوریتند دکادر.
علم اقلاق‌بک آرقاسنده یورومه‌لیدر و ساده‌جه
بر مشاهده‌جی و قیدجی کیبی حرکت ایمه‌لیدر.
انقلاب سیرنده دوام ایدر کن علمه دوشن وظیفه
ساکت و صامت یا لکن حاده‌لری ثیت ایمکدن
عبارت قمالیدر. «ایلک باقیشده بوفکر لرغایت
معقولدر. علمک شبهه‌سز حیاتند دوغمشدیر.
ناصل ماده‌یه عائد علمک تدوین ایدیلهدن اول
ماده بو توکی کیبی موجود ایدیسیه، جمعیته عائد
علمک تشكل ایتمه‌لردن اول ده دنیا یوزنده جمعیت
واردی. و البتہ ریاضیات و منطق ذاتاً موجود
و فعال اولان ذهنک مولودلریدر. هنوز توصیف
صفحه‌سمنده بولونان معنوی و اجتماعی علمک
حیاتک و جمعیتک سیری و حمله‌لری قارشیسته
اک بیویک وظیفه‌لری ده شبهه‌سزک جمعیته عائد
هریکی ظاهره دقت ایده‌رک مشاهده و معلومات
ساحه‌لرینی کنیشله تکدر.

لا کن اقلاق دنیلین بیویک اجتماعی حمله‌لر
شورسز صو جریانلری و فورطنه‌لر قیلندن
جانسز بر حرکت دکادر. بشرک بمعظم حمله‌لرینک
شدت وقوتی افاده اینجین اکثری طیعتک بومهیب
حاده‌لرینه عائد کله‌لرک استعاره ایدیلہسی اعیادی
بعضاً ذهنلری حقیقتدن اخراج ایدیره بیلیر.
اقلاق‌بک شدت وقوت اعتباریله اکمدھش سیلاره

اسکی و یکی نسلک دوشونجه‌لری آراسنده‌کی فرق

بویوک اساسی اولان اراده‌نک بویوک بر قیمه‌تی بوقدری کندیسی ایچون سربه‌تجه دوشونگه مساعد بر محیط بولونجه عرفانی « تبدیل تابعیت » ایده‌پیلوردی . واقعاً بو حالتده فریاد ایده‌دی . آنجق بو فریادک منسوب اولدیفی « جمعیت » ه مؤثر اولارق اونک یوکسلمه‌سنی ایسته‌مکدن زیاده بویله بر محیطین محروم اولان انسانلره قارشی دویدیفی صرحتک یوکسکدن افاده‌سی کیدی .

بوزصره‌نک بعضی دماغلرینه پک یا کلیش تفسیر ایدیلن برده « تکامل » قناعی کیمشدی . بو نلره کوره فرد و جمعیت ، محیطک تائیری آلتنده بطی تحولاته اوغرایاپلیلردى . شرق‌ده ، تورکیاده بر طاقم اججی تضیقلر آلتنده تحول ایده‌پیلوردی . آنجق غرب ملتلرینک سویه‌لرینه چیقاپیامک ایچون بر طاقم صرح‌لردن کچه‌جکدی . بو نلر ، ملی حیاتک مله‌سندن هیچ برشی بکلمه‌پورلر . « حیات » و « اراده » نک قدرته با غلاپورلردى . ایمانایان ایچون بنته بر جمعیتی ایلرلنه جک . مؤثر آنجق خارجده اولاپیلر .

۳۲۴ « انقلابی ایشته بو اعتقادده بر منور زمره بولدی . تورلو ، تورلو فلاکترلر بو عقیده‌لری صراحةً تکذیب ایدی . او وقت قوتلی بر « ملیتیجیلک » دوغدی . ملیتیجیلک ، تورکییلک بر کرده کیمکی فردی‌جی اولقدن قورتاشرمش ، صوکرا ملی مله‌یه ، بناءً علیه حیات و اراده‌یه قیمت ویرمک اوکره‌تاشدی . استقلال حریبته تقدم ایدین بو دورک تفکراتی اوزرنده الچوق مؤثر اولان و عنی زمانده اوزمانک دوشونجه‌لرینی تبلایتیدرەن ضیا کوک آلب مرحومدر . ضیا بک ، میستیک برووحه مالکدی . روحًا تطمین ایده‌پیلمه‌سی ایچون قدسی بر م وجوده اعتقاد ایله‌مکه وا وارلئی ده امکان صرتیه‌سندن فردرک فوقه چیقارمازه عادتاً محبور ایدی . اونک ایچون « وجدان اجتعی » بی ما فوق الطبعه مجرد بر وارلئ حانه کتیرمش ، ایتالیمامسی لازم کلن مفکوره‌لره قدسیت ویرمکش ، ایده آنه اویغون حرکتده بولونان دولت آداملرینی وحیه مظہر ما فوق البشر اولارق کوستمکه چالیشمکش . بو تلقی مفکوره‌لریزله ، فردی ، طبیعتی و علی‌الاطلاق موجوداتی آیرمغه ، بو نلر آراسنده رابطه کورمه‌مکه دوغرو کیدر . بالخاصه فردرک پاکانفعالی بر وضعیتھ صوقار ، سوق طبیعیلریزی ، شعورمندھ قایشاشان حیاتی قوتلری اویتوور . نته کیم « کوزومی قاپارم ، وظیفه‌می یاپارم » دستوری فرد روحی هیچ حسابه قایمایان ، حقیقتی . وظیفه‌ی تجربه‌لرمن فوتندن کلن بر اصر کی کوسترهن بر دوشونجه‌نک اثیرد .

* * *

اک مهم حقیقت ، حیات ایله تماسدن . تجربه‌دن چیقار . زمانزک اک اساسلى وصفی « حقیقت » ایچون اک کنیش معناده « تجربه » دن باشقا معیار قبول بالخاصه وولتارک فکرلرندن بر قسمی شویله بویله طانیبورلردى . فقط ، هیچ برجی لایقیه بومتفکرلری تدقیق ایتش ، نه کبی تائیرلر آلتنده فلسفه‌لرینی اورتایه قویمیش اولدیقانی بیله‌یورلردى . دهافناسی ، اون دوقوزنجی عصرده کی علمی ترقیاتک ، اجتجاعی تحوللرک حیات‌حقنده ناصل بر تلقی میدانه قویدیغینک فرقنده ده کیلـ.یلر . بویله اولدیقانی ایچون اورتایه قویدیقانی فکرلر بو عصره انطباق ایتك جهندنده اولان تورک ملتنه هیچ بزرگان بر مفکوره‌اولامیوردی . بو نلری بزدن آییران باشیجه وصف شوناردی :

- ۱ — بو نسل فردی‌جی ایدی ، یعنی فرد ایچون مجرد و طبیعی بر حق فرض ایدیبورلر ، سعادتی بو « حق » ک تأمیننده بولویورلردى . بویله اولدیقانی ایچون بر نوع قوزموپولیتلکه متایل ایدیلر ، اونلرجه اک یوکسک جمعیت مجرد فردی « حق » لری تأمین ایلیه بیان جمعیتلردى . بناءً علیه ناصیل و نزده بویله بر جمعیت وار ایسه اوکا محبوب ایدیلر .
- ۲ — انسانلاغی بالخاصه ، هر تورلو قیدن آزاده تفکرده کورویورلر ، سربست تفکری انسانلاغک اک بویوک نشانه‌سی عد ایله‌پورلردى . بناءً علیه نهمی حسلره ، نده حقیقی حیاتک اثري اولان اراده‌یه بویوک بر قیمت ویریورلردى . کنديلرینی حر و راحت بیراقان هر مؤسسه فارشیستنده لاقد قالابیلرلردى . انسانلاغک ایچیندن کلوب طاشان سوق طبیعیلرک ، حیاتی قدرتارک اهمیتی بیله‌یورلر ، جداله آتیلمقدە کی ذوق اوقدار آ کلامیورلردى .
- ۳ — بو نسل ایچون سکون اساس ایدی . واقعاً سلطانلرک استبدادینه قارشی عاصی و ضعیته ایدیلر . فقط بو حاللری کندی ذهنلرندە کی مجرد « حق » مفهومنک چیکننمە سندن متولد بر راحتسز لغک عکس عملییدی . یوقسے معین برمفکوره‌نک استحصالی ایچون صرف لازم کلن قدرتی کندیلرندە بولامیورلردى . چونکه سعادتی مفکوره‌نک استحصالی ایچون لازم کلن مجادله‌ده آرامیورلر ، بالعکس سکون ایچینده تفکرده کورویورلردى . سربستجه دوشونگه مساعد هر هانکی برساحه ایچینده یاشادقلاری زمان مسعود او لا جتلىق قناعی واردی . بر زمره‌نک مشترک قناعیتی او نلرک ایچینده اک یوکسک شخصیتە مالک اولا نلرک فکرلرندە آراسدیرمک لازم کلیر . « شوت فنون » منورلرینک حیات‌حقنده کی قناعتلرینی ده بوزمره‌نک اک یوکسک سیاسی اولان « توفیق فکرت » ده آرامالیدر . توفیق فکرتک حیاتی ، اثرلرینی تدقیق ایدیکن ، بو قناعتلری بازز صورتده کوره‌بیلرلر . توفیق فکرت لساندە « حق » ک « فضیلت » ک معناسفی آراسدیریکن . کوره جکسکزک شاعر بمحمد کله‌لرمه سادن اینه برر مفهوم کبی طاپشدر . حق ایله جمعیتک ، فضیلت ایله حیاتک مناسبتی کورمه‌مش ، حق جمعیتک هر هانکی بر دور تکاملنده فردره تامین ایدیکی بر صلاحیت ، فضیلتی حیائی قوتلندیرەن بر قیمت کبی تاقی ایله‌مکشدر .

توفیق فکرت ایچون فنون نسلنک العزیزاده اوقدینی و هضم ایتك ایسته‌دیکی اثرل اون سکننجی عصرک فرانسز فیلسوفلریدر . بو نلر دیده‌رونک روسسوئک

استقلال حریبنک مملکت بینیه‌سندنے پايدیفی تائیری تدقیق ایتك ، تورک منور زمره‌سندنک دوشونجه‌لری اوزرنده براقدینی رها کار ایزلری آراسدیرمک بوکونکی نسل ایچون بروظیفه‌در . صوك انقلاب ، يالکن تورکیاده ذاتاً مستحانه‌دن باشهه بشقہ بشی اولمايان بروطقم عقیده‌لری سیلوب کو تورمکله قالماسدلر . عینی زماندە تورک منور زمره‌سندنک دوشونجه‌لری اوزرنده‌ده عظیم تائیرلر پايشدر . دنه‌لیلریکه استقلال حریبنن اول منور زمره‌نک اکثریتک حرکاته حاکم اولان فکرلریزینه بوکونکی نسلنده یکی بردوشونجه طرزی ، حیات‌حقنده‌یکی بر تلقی ، خلاصه یکی بر فلسفه قام او لمشدر . اعتراف ایلیز ، بوصوك انقلابی وجوده کتیره‌نلر مملکت داخلنده ساده‌جه . صوفنا ذهنیتیله چارپشمالدیلر ، منور زمره ایچینده برتاقانلرینک فکر و قناعتلىرینی دیکشیدیرەک ایچون ده اوغرایاشدیلر . يالکن قرون وسطائی تلقیلر قارشی مظفر اولمادیلر ، عینی زماندە بر طاقم مفهوملره صاپلانق یوزدن و قایی ، حادثائی کوره‌هین ، غرب عالنک اون دوقوزنجی عصرک بالخاصه : صفنده وجوده کلن فکری تحولاتی ادرالک ایده‌مین بوزمره‌نک قورو علمانکدە حقیقتىنده نقدراوازاق اولدیفی پاک آشکار صورتىدە میدانه قویدیلر . اونک ایچوندرک ، انقلاب منور زمره‌نک فکر و قناعتلىرندە عظیم بر تحول یاپدی . دماغلری بونوله مساعد اولمايانلرددە اسکی قناعتلىرینک ازیجی تائیری التندە عادتاً قورویوب قالدیلر .

استقلال حربی ، منورلرک قناعتلىرندە نه کبی تحول وجوده کتیردی ؟ دهالاولکی نسل حیات‌حقنده ناصل بر تلقی یه مالک ایدیلر ؟ استقلال حری ایچینده بیشىن ، او حربک و صوك انقلابک تائیری آلتندە قالان نسلک حیات تلقیسى نهدر ؟ بو مقالدە اونی کوسترمک ، بالخاصه بو ایکی تاقی آراسنده هانکیستنک بو کونکی علمی و فلسفی تفکراته اوینون اولدیفی آراسدیرمک ایستیورز . بر زمانک ، بر زمره‌نک قاھاتلرینی اک زیاده تبارز ایدیرەن ، واضح برحاله‌قویان ؛ او زماندە بیشىن ، او زمره ایچیندن چیقان بویوک متفکرلر و فلسفی اثرلر یازان محرلردر . مع التأسف داهالاولکی منور زمره‌لر آراسنده بو درجه یوکسلمش سویده کیمسەدە یوقدر . مثلاً ، شوت فنون نسلی آراسنده او زمره‌نک حیات‌حقنده کی تلقیسى بارز و انسجاملى بر صورتىدە یازان بر منقىک موحد دکلدر . فقط بزاونلرک پارچە یازان محرلردر . بالخاصه حرکتلىرندەن ، ایلکه ، کوزلکه ، حقه داشر تلقیلرندەن استدلال ایده‌رک حیات دوشونجه‌لرینی میدانه چیقاراپلیز . هیچ شېھر بیوق که شوت فنون نسلنک العزیزاده اوقدینی و هضم ایتك ایسته‌دیکی اثرل اون سکننجی عصرک فرانسز فیلسوفلریدر . بو نلر دیده‌رونک روسسوئک

تورکیات

علم حصر کنندگان

«تورکیات» ساحه مندی یکی تدقیقلر

یالکز بزده دکل آوروپاده و روسياده ده «تورکیات» ايله اوغراشانر، زکي وليدي بکاب بو ساحه ده کي قيمتلى مساعيشه پك اي واقدرلر. مختلف وسیله لره له نين غراد، اورته آسيا، مشهد، کابل کتبخانه لرنده چالىشىق فرستنه نائل اولان و صوك سنده لرده بزلىن ويارس يازمه لريني ده اطرافىچه تدقيق ايدن زکي وليدي بک، برسنه دن بری استانبول کتبخانه لرنده يورولق بىلمز برغیرته لاه چالىشىقدە دره. تورکیات ساحه مند بتوون آوروپا و روسياده يايپىلەش تدقيقاته اطرافيه آشنا اولان و بوخصو صده پك چوق يكى و قيمتلى منبعلرده الده ايدن زکي وليدي بک، استانبول کتبخانه لرنده بزىيغىن معلومات خزىنه لرينى تصادف ايتىش و بونلىرى اخىرا «استانبول کتبخانه لرنده کي قيمتدار اثرلر» نامىله آلتى يوز صحيفه لک بويوك برجىلە طوبىلامشىدر. تورکیات تدقىقلرى ايمون بزچوق ساحه لرده يكى يكى افقلىر آچاجق و شىمىدى يه قدر مجھول و مغلق قالش بىلەم مسئله لرى آيدىنلاه جق ماھييتدە اولان بزچوق قيمتلى اثرلر برا آن اول انتشارى بتوون قىبلە ئىتىكىدەم. بويوك بردقت واستفادە ايله، مسودە حالتىه اوچومق فر سىتنە نائل اوذىيەم بويوك انتشارىه انتظاراً، شىمىدىن، زکي وليدي بک الده ايتىكى علە تىتجە لرى تورکيە علم عالە طاينىق ايسىتىورم. «بارتولد» و «مارقووارت» كې بويوك عالماڭ دەرين بىر علاقە كوستىد كارى بو چوق مەم كشفلر، تارىخ و لسانيات ايله آزچوق علاقەداو اولان هر كىس طرفىن اھىتەلە تلقى اولونە جىندىن اميم.

* *

یالکز تورکلر دکل عمومييە آسيا اتوامنەك اسکى تارىخ و جغرافىالرى حقنەدە الک موئوق اسلام منبعلردن برى و بلکەدە بىرنجىسى، «ابوالريحان بىرونى» ناك اثرلىرىدەر. زکي بک اونك شىمىدى يه قدر معلوم اولاييان برايرىنەن بھرى ۱۴ ده «غۇزە» ده مؤلف خطىلە يازىلش نسخەسنى بولىش، ويورادن «آمودريا» ناك اسکى مجراسى و بونەر حوضەسنانك اسکى ساكتىرى حقىمەدە هيچ بىلەنەين معلومات الده ايتىشدر. اوروپا علم عالىي اوزون مەتنى برى اشغال ايدن بومسئله، بوازىرسايدە سندە آرتقى آكلاشىلايىر: اسکى يوتان منبعلىنىڭ «جىحون: آمودريا» ناك آساغى مجراسى حقنەدە ويردىلىرى معلومات: بوكونە قدر اوروپا عالمارى طرفىن قبول ايدىلەيوردى. حالبۇكە «بىرونى» ناك بوازىرسايدە ساندە، او

تفکراتە الک اويفون اولانىدەر. انسانىتك تفکراتى تارىختە باقىلەرسە بىراقىم أساسلى محورلار آييرمىقى مەنك اولور. مثلا، اسکى يوتانلىلەدە بالخاصە ئەله آتلە باشلايان فكرى و فلسفى جريان عالمىدە كى تنوع و تحوالىك اساسنى تشکيل ايلەين «وارلىق»، وجودى «آرامق» چورى اطرافتە دوندى. قرون وسطانك فاسق تفکرى اللهڭ صفاتى شرح واياضاح ايتىك چىچىوهسى اچىندە فالدى. رونه سانس فيلسوفلىرى حادثاتىق «طبيعت» دىكىلەر و يكى تعميق ايلەد كارى برمەھەم بىلە چالىشىدلەر. اون يەنچى عصر فيلسوفلىرى حادثاتىك اساسى اولان «جوهر» كى ماھييتنى آراشىدىر و ب دوردىلەر. اون سکز نىجي عصر فاسقەسى واقعاتى عقللى مبداؤلە رجاع ايلەك، حادثاتىق فكر چىچىوهسى اچىنە صوقق اساسنە مستندىر. اون دوقوز نىجي عصرىدەر كە حياتى علماڭ ترقىسى سايدە ساندە شائىقى مجدد فكر چىچىوهسى اچىنە صوقانك، عادتا اورادە دوڭىرىوب براقاتان دوغرى اوپادىنى آكلاشىلدە. بالكس عقل و فكر كە شائىتك، حياتك ائرى اوپادىنى ميدانە چىقىدى. بوعصرەددەر كە، انسانەنەڭ قىممەن، اك اساسلى وصفك عمل اوپادىنى ئاظاھر ايتىدی.

فکر، عمل، حىاتى تىسىق ايتىكىجە، اونك يولنى آيدىنلاتان بىر قوت اولمىقە قىمىت واردى. يوقسە تفکرا او كاحا كە اولغا، اونى ضبط ايلەك، ضعيفلىتكە قالقارسە فائىمىسى تاماً غائب ايلەر. «حقىقت» كە، «فضىلت» كە مفكورە او مالاسى، حياتى قو تىنىدى بىكى زىنكىنىشىدىرىدىكى، ارادەدىي عملە الک چوق صالح، جمعىتە الک چوق مؤثر بىر حالە صوقدىنى نسبتىدەدر. بونلارك قىمتى تقدىر اعتبارىلە فردا يچون باشقا معيار موجود دكىلەر. «كويو» «يچە» حتى جەلة حيات نظرىيەسىلە «برغسون» «جىمس» ... اخىنە بوجريانك مەنى اوپادىلەر.

كورولىوركە استقلال حربىنڭ تربىيەسى آلتىدە يىتىش نىسكەن حركاتى ادارە ايدن آز وياچوق شعورلى مبداؤلە، غربىدە فاسقى تفکراتىك واردىنى ئاتىجىدر. يالکز بونسل بوقۇن بونلىرى كتابىدىن دکل تجربە لره، ياشامق اچىون سەن لىرىجە قدرلى بىر صورتىدە چارپىشىر كەن او كەندى. اونك اچىوندرىكە بونسالك عقىدە لرى صاغلامدر. اونك اچىوندرىكە، يالکز دوشۇشكەن قالماپولر. دوشۇنچە لرى فعل وارادە حالتىه ئاظاھر ايدە بىلەر. دها اولىكى نسل عقىدە لرىنى كتابىلىدە آراشىدىلىر، پك چوق زمان حياته كۆز بومدىلەر.

شىمىدى او يەلە بىر مەتكەرە احتىاجز واركە استقلال حربى نىسلىك تجربەدن، حياتىن او كەندە كارىنى بىرىسىتەم، بىر منظومة افكار حالتىه صوقابىلىسىن، «طبيعتك قانۇنلارىلە بىر لىشىرىدەر كە بىر كل حالتىه اياضاح ايدە بىلەسىن. بوسايىدە تجربە ئاك ويردىكى بوقاتاعتلىر فردىلەك بوندىن صوڭرا كى حر كتلىرىنە مؤثر ايمانلىر حالتىه كەلەپىلىسىن. تورك مەتى كەندى اچىندەن بولە بىر مەتكەر، بولە بىر فيلسوف بىلەپولر.

محمد اصبع

ايتمەمىيدىر. تورك كنجلىكى دشمن تعرىضى قارشۇسندە ملى جىياتى قور تارماق ياخون جەھادە كېنجه ئاك كىنيش بىر تجربە ساھەسى بولىشدى. دىكىر جەھەن حيات و ممات مصارعەسى انسانلىق ئاك اساسلى قابلىتك ناولەپىنى كۆستر، شەدى. اونك ايمون اشتاللە جىرى كنجلىكى دوغۇرۇن دوغروپە طبىعت و حيات ايلە ئامسا يىتىرىشىر ئەردى، ماضىدىن منتقل، مجرد ئظرىيات بوجىلدە ايشە ياراما نىجە بالطبع صارىصىلىملىش، تجربەنىڭ ياشايىشىك تلقىن ايلە يكى «حقىقت» لىرى ياشىمىكە باشلاشىدەر بولە بىلە بىلە بوكونكى نسل يواش يواش ماضىدىن آيرلىش، آز ويا چوق شعورلى يكى تايلارە و عقىدەلەرە صاحب اولىشىر. كەنج نسلە تلقىن ايلە جىكمەز اعتقادلىر بىر تجربەنىڭ بزە دوغۇلۇغى كۆستىدىكى حقىقتەر او لاپىلىر.

استقلال حربىنڭ بزە او كەندىكى ئاك عمومى و فلسقى حقىقتەر بالخاصە شونلۇردر:

۱ — انسانلىق قدرى «ارادە» در. فكرلەر اعمالدىن، حياتىن اول و اونلارك حاكمى دكىلەر. بالعكس فكر لەنەن عمالدىن، حياتىن ائرى اوپادىنى ياخون بىر فكر تادوجە ارادە قدرىنى آرتىرىسۇر، حياتى قو تىنىدىرىسىر، اعمالى تىسىق ايلە بىلەپولرسە او درجە دوغۇرۇر.

۲ — مادام كە ارادە و عمل اساسىدر. انسانلىق يو سكىنەن سادەجە تفکر دکل، عمل و ارادەدر. چونكە فكر كە دوغۇلۇنى، بزى طبىعت و جمعىت او زىرنەدە مؤشر يادىنى زمان آكلاشىلەر. بونلارك چوق مۇئىر بىر حالە صوقدىنى نسبتىدەدر. ايدەن، يكى تجربە لره تكىنۈپ او لوغايان دوشۇنچە لەدرە.

۳ — ارادە اساس او لونجە ياشامانك غايىمىسى او فى تقوىيە ايتىك، حياتى زىنكىنىشىدىرىمكدر. مەنитەن درجەسى شدت حياتى آرتىرمەلە قانىدر. حياتك شەتنى آزالىنانەر عقىدە مىسىزدر. اونك ايمون نەنلىق دىنى كسوھە بىبورۇن بعضى اعتقادلىر حياتك شەتنى آزالىنى ياخون ياكلىش و تەلەكەلىدەر.

۴ — فرد اجتماعىلىشىدەجە شىدىزۈنكىن بىر حيات ياشار. ئاك قوتلى ارادە اجتماعى و ملى بىر مەتكەرەنەن قوتلىه حس ايدىلە سەندەن دوغار. شىدىد بىر حيات دە قوتلى بىر ارادەنەن اشىرىدر.

۵ — سعادت ارادەدر، بناءً عليه مسعودىتى قوتلى عملەدە، شىدىد بىر حيات ياشامانك دىرامايدىر. سکون اچىينىدە قانلىق اىستەتكەنلەن حقيقى سعادتىك، قوتلى حظك دشىنى او لورز. مەتكورە بىزى عملە قوتلە سوروكە كە يكى ايمون سەعادت اجتماعى بىرايدە آل آرقاسىنە قوشىقەلەنەن بىر تجربە بىر قاتلىرىنەن بىر بىلەپولر. استقلال حربىنڭ او كەندىكى بىر بىلەپولر بىر تجربە طبىعتك و تارىخىنى قاتۇنلىرىنە توافق كۆستىدىلىرىسىن يكى نىسكەن اينايانىلە جىكى فاسقە ميدانە چىقار.

ذاتاً بوطر زدە دوشۇنچە، غربك بوكونكى فلسقى